

2. Сучасні тенденції розвитку соціальної роботи в Україні та за кордоном, присвячені Міжнародному дню сім'ї, 15–16 травня 2024 р., м. Івано-Франківськ: зб. матеріалів II міжнар. наук.-практ. конф. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 247 с.

3. Наука та освіта в умовах воєнного часу, 18 жовтня 2024 р., м. Дніпро: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. Дніпро, 2024. 216 с.

**Ольга Процик,**  
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,  
спеціальність А1 Освітні науки (Соціальна педагогіка),  
факультету педагогіки і психології,  
Тернопільський національний педагогічний  
університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: **Галина Леишук,**  
*кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки,  
Тернопільський національний педагогічний  
університет імені Володимира Гнатюка*

## **СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК НОВИЙ ПРОСТІР СОЦІАЛІЗАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

**Постановка проблеми.** У сучасному суспільстві соціальні мережі стали невід'ємною частиною життя молодого покоління, впливаючи на процеси формування світогляду, норм поведінки, міжособистісної комунікації та ціннісних орієнтацій. Соціальні мережі формують новий тип соціалізації – віртуальний, який поєднує як позитивні, так і деструктивні чинники. Це вимагає від соціальних педагогів переосмислення підходів до виховної, профілактичної та консультативної роботи з дітьми і молоддю.

Актуальність теми зумовлена швидкими темпами цифровізації суспільства, зростанням ролі онлайн-комунікації в житті підлітків і необхідністю розробки нових соціально-педагогічних стратегій підтримки молоді в умовах інформаційного простору. Відсутність чітких механізмів педагогічного супроводу процесу соціалізації у віртуальному середовищі створює ризики для формування спотворених цінностей, соціальної ізоляції чи залежностей.

**Виклад основного матеріалу.** Соціальні мережі заповнили наше життя, і стали чи не основним середовищем самоствердження молодого покоління, та формування самооцінки. Соціальні мережі сьогодні виступають важливим простором соціалізації, у якому формуються цінності, норми поведінки та соціальна ідентичність особистості. Вони розширюють коло спілкування, створюють нові можливості для самовираження [2]. Водночас соціальні мережі несуть ризики – поверхневність контактів, залежність від оцінки оточення, вплив маніпулятивного контенту. У цьому середовищі змінюються

агенти соціалізації: значну роль починають відігравати блогери, онлайн-спільноти, інфлюенсери.

Науковцями, які досліджували соціальні мережі як простір соціалізації є: Говард Рейнольд (американський соціолог та письменник) – одним із перших вивчав віртуальні спільноти як новий простір соціалізації; Баррі Велман (американо-канадський соціолог) – досліджував соціальні зв'язки в онлайнових спільнотах і «мережеву соціальність»; Мануель Кастельс (іспанський соціолог) – автор концепції «мережевого суспільства», де соціальні мережі виступають головним середовищем соціальної взаємодії.

Термін «соціальна мережа» з'явився у 1954 році. Його ввів у обіг англійський соціолог Дж. Барнс в своїй роботі «Класи та зібрання у норвезькій острівній парафії» (збірник «Людські відносини»). Звичайно ж, до інтернету дане словосполучення не мало ніякого відношення, але з тих пір воно стало досить популярним серед гуманітаріїв. Попередником SNS (social networking service) стала електронна дошка об'яв CBBS (1978 р.). Вона виявилася настільки вдалою, що через 5 років таких сайтів було вже 800, а ще через 5 років – 5000. Перша соціальна мережа з'явилася у 1995 році, коли вийшов у світ досі працюючий американський портал Classmates.com. Справжній бум почався у 2003-2004 роках, коли почали працювати Facebook, MySpace та LinkedIn [5].

З кожним днем соціальні мережі модифікуються, вдосконалюються і поширюються дедалі більше. Це відкриває як нові можливості, так і все більше небезпек для користувачів. За даними Statista найпопулярнішими соціальними мережами світу в 2024 році за кількістю активних щомісячних користувачів (млн) стали: Facebook – 3,065; YouTube – 2,504; Instagram – 2,000; WhatsApp – 2,000; TikTok – 1,582; Facebook Messenger – 1,010; Telegram – 900; Snapchat – 800; X(Twitter) – 611; Pinterest – 498 [6]. Саме ці соціальні мережі є найбільш поширеними на території України. І якщо користувачами Facebook та Facebook Messenger здебільшого є старше покоління, то лідерами у кількості користувачів у соцмережах Instagram, TikTok, Telegram та X(Twitter) є саме молодь та підлітки [3]. Здебільшого усі соціальні мережі мають певні вікові обмеження, та вимагають підтвердження віку (та їх надійність змушує бажати кращого: наприклад в Instagram та TikTok вікове обмеження становить 13 років, проте достатньо змінити рік народження, і зареєструватись стане можливо), але в свою чергу це не гарантує безпеку користувачів [3].

За даними дослідження можна побачити, що майже кожен четвертий підліток віком 10–17 років повідомив, що за останній рік регулярно розумів, що не міг думати ні про що, крім моменту, коли буде можливість знову користуватися соціальними мережами. Найбільше таких було серед хлопчиків 10 років (35,2%) і студентів закладів профтехосвіти (28,5%). Відчували себе погано через неможливість користуватися соціальними мережами 15,1% опитаних учнів.

Результати дослідження [4] свідчать, що 18,2% підлітків регулярно нехтували іншими справами (хобі, спорт) через те, що хотіли бути в соціальних мережах, більшість із них – дівчата віком 16 років – 26,0%. Кожен шостий (16,8%) опитаний зізнавався, що мав регулярні сварки через використання соціальних мереж. Найбільша частка таких серед дівчат віком 16 і 17 років (0,22,6 та 25% відповідно) та хлопців віком 10 років (20,5%). Підлітки можуть сидіти у соціальних мережах, щоб позбутися негативних емоцій, про що повідомили 32,8 % хлопців та 39,9% дівчат. Через використання соціальних медіа у підлітків можуть виникати конфлікти з батьками, братами чи сестрами — 13,5% [1].

Соціалізація в епоху соціальних мереж має ряд своїх переваг та позитивних наслідків, проте активність у мережі супроводжується ризиками деструктивного впливу, інформаційних маніпуляцій і залежності від віртуальної оцінки [2]. У цьому контексті особливого значення набуває соціально-педагогічний супровід користувачів, спрямований на розвиток критичного мислення, цифрової грамотності та відповідальної поведінки в онлайн-середовищі. Завдання соціального педагога полягає у формуванні культури безпечної комунікації та усвідомленій соціалізації користувачів мережі, розвитку їхньої цифрової культури та критичного мислення.

**Висновки.** Соціальні мережі стали невід’ємним чинником соціалізації сучасної молоді, змінюючи способи взаємодії, комунікації та самовираження особистості. Вони поєднують значний виховний потенціал із ризиками деформації соціальних цінностей і міжособистісних стосунків. Тому соціально-педагогічна діяльність має бути спрямована на формування в користувачів критичного мислення, цифрової культури та відповідальної поведінки в онлайн-просторі. Ефективна соціалізація в умовах соціальних мереж можлива лише за умови гармонійного поєднання традиційних і новітніх підходів соціально-педагогічної підтримки.

#### **Список використаних джерел:**

1. Вплив соціальних мереж на підлітків | Український Медичний Часопис. *Український Медичний Часопис - новини медицини і здоров'я. Медична практика в Україні*. URL: <https://umj.com.ua/uk/novyna-214665-vpliv-sotsialnih-merezh-na-pidlitkiv> (дата звернення: 23.10.2025).

2. Вплив соціальних мереж на суспільство і бізнес: переваги, недоліки та майбутні перспективи. *InProject - IT компанія, яка створює неймовірні digital продукти*. URL: <https://inproject.org/vplyv-soczialnuh-merezh-na-suspilstvo-i-biznes/> (дата звернення: 26.10.2025).

3. Горlach П. TikTok, YouTube, Telegram – найпопулярніші соцмережі серед українських дітей та молоді: дослідження. *Суспільне Культура*. URL: <https://suspilne.media/culture/812865-tiktok-youtube-telegram-najpopularnisi-socmerezzi-sered-ukrainskih-ditej-ta-molodi-doslidzenna/> (дата звернення: 23.10.2025).

4. Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді : за результатами соціологічного дослідження в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» : моногр. / О. М. Бала- кірева, Т. В. Бондар та

ін. ; наук. ред. О. М. Балакірєва ; ЮНІСЕФ, ГО «Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка». К. : Поліграфічний центр «Фоліант», 2019. 127 с.

5. Соціальні мережі 2024: Рейтинг найпопулярніших платформ в Україні та світі, статистика і тренди Marketer. *Marketer*. URL: <https://marketer.ua/ua/social-media-rating-of-the-most-popular-platforms-in-ukraine-and-the-world/> (дата звернення: 24.10.2025).

6. Réseaux sociaux les plus utilisés dans le monde 2025| Statista. *Statista*. URL: <https://fr.statista.com/statistiques/570930/reseaux-sociaux-mondiaux-classes-par-nombre-d-utilisateurs/> (дата звернення: 23.10.2025).

**Юлія Рубльовська**

*здобувач спеціальності 231 Соціальна робота  
ВСП Бережанський фаховий коледж НУБіП*

Науковий керівник: **Софія Підлужна**

*викладач соціальних дисциплін І категорії  
ВСП Бережанський фаховий коледж НУБіП*

## **СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ ТА ДІТЬМИ, ПОЗБАВЛЕНИМИ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ**

Проблема сирітства в Україні належить до числа найгостріших соціальних викликів сучасності. Її масштаби зумовлені складними соціально-економічними процесами, такими як безробіття, трудова міграція, руйнування сімейних відносин, зниження рівня матеріального забезпечення населення. Попри визнання сім'ї пріоритетною формою виховання дитини, значна кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, продовжує перебувати у державних закладах опіки, що створює ризики для їхнього повноцінного особистісного та соціального розвитку [1, с.164.]

У процесі змін в освітній системі пріоритетним стає впровадження особистісно орієнтованого підходу до виховання. Ця концепція базується на визнанні унікальності кожної дитини, її неповторної цінності, а також забезпеченні права на всебічний розвиток, реалізацію власного потенціалу [1, с.164.] Такий підхід дозволяє розглядати дитину-сироту не лише як об'єкт виховання, а й як активного суб'єкта соціалізації, здатного до осмисленої і творчої інтерпретації власного життєвого досвіду. Сучасна соціально-педагогічна діяльність, спрямована на роботу з дітьми цієї категорії, орієнтована на забезпечення умов для гармонійного розвитку їхньої особистості, формування системи ціннісних орієнтирів, мотиваційної структури, соціальної компетентності та готовності до самостійного і відповідального життя. Важливим завданням виступає мінімізація наслідків депривації, тобто обмеження базових потреб дитини у любові, турботі, емоційній підтримці, що є типовим для інтернатних закладів [1, с.167.]